

**JAARBOEK
VAN HET
 EUROPEES
GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN
PENNINGKUNDE**

20
15

INHOUDSTAFEL

Verantwoordelijken van het EGMP	I
Afdelingen van het EGMP	II
Verslag van de AV van het EGMP FV (30/V/2015)	VI

Luk BEECKMANS, Jean-Pierre PARENT & Nico DE BROUWER

Kleine denieren op de Kapellekouter in Kruishoutem	1
--	---

Linda EVERAERT

Een medaille van de Jacobietenbeweging nader bekeken: het Atterbury-complot en de <i>Unica Salus</i>	9
---	---

Raf VAN LAERE

Het muntschattencomplex van Nieuwerkerken uit het begin van de 19 ^{de} eeuw	21
---	----

Pierre DEGEL

De Tiense vrijwilligers van 1830 in de geschiedenis en de numismatiek	81
--	----

Jan MOENS

De Latijnse Muntunie – analyse van de oprichtingsakte <i>dd</i> ^o 23/XII/1865	103
---	-----

Huguette TAYMANS

Een gouden medaille op het driejaarlijks salon te Gent in 1880	127
--	-----

Huguette TAYMANS

Het hergebruik van Gentse noodmunten	133
--------------------------------------	-----

Yvo DE CRAEMERE

Een plakiet met een Sino-Belgische geschiedenis	151
---	-----

Joris FREDERICKX

Maak je eigen muntstempel! – Kies je eigen muntontwerp!	163
---	-----

Laurens AERNOUT

Het muntteken op de 1 frank-stukken van Albert II 197

Jan MOENS

De numismatische geschiedenis tot 1900 van platina
en aanverwante metalen – Tweede aanvulling 201

RECENSIES

J.-Cl. MARTINY, *Het munthuis in Gent 768-1584* (Aimé HAECK) –
H. VANHOUDT, *De munten van de Bourgondische, Spaanse en
Oostenrijkse Nederlanden 1434-1830* (René WAERZEGGERS) –
W. GEETS, *Rekenmunt en klinkende munt in de Zuidelijke
Nederlanden 13de tot 18de eeuw* (Bert VAN BEEK) 205

EEN GOUDEN MEDAILLE OP HET DRIEJAARLIJKSE SALON TE GENT IN 1880

Huguette TAYMANS

REEDS VAN BIJ DE START WERDEN OM DE TWEE JAAR AAN DE LAUREATEN van de Academie prijspenningen uitgereikt. Voor de Gentse Academie was dit vanaf 1748. Toen Maria-Theresia op 14 september 1771 aan de Gentse academie de titel van Koninklijke Academie voor Teken- en Schilderkunst en Architectuur toekende, had dit bovendien tot gevolg dat de regering van dan af prijspenningen in verguld zilver en in zilver ter beschikking stelde van deze instelling voor haar laureaten. Voor Gent waren dat in principe drie exemplaren per jaar, maar aangezien de Gentse Academie slecht om de twee jaar medailles uitreikte aan haar leerlingen, waren dan telkens zes exemplaren beschikbaar; eventueel bijkomende stukken moesten door de instelling zelf worden aangeschaft.

Deze toekenning vanwege de Overheid bleef bestaan, zowel tijdens de Franse als de Hollandse periode, en ook later, na de Belgische onafhankelijkheid. Het aantal medailles verleend aan de diverse instellingen hing af van de belangrjkheid van de Academie.

In het begin van de jaren negentig van de achttiende eeuw kende de instelling een terugval. Het aantal leerlingen, in 1770 nog meer dan 400, was in 1790 gedaald tot 159. Het bestuur besefte dat het kunstonderwijs een nieuwe stimulans nodig had, en in 1791 besloot het om een nieuw reglement op te stellen, een tentoonstellingsruimte te openen en speciale schilderwedstrijden te organiseren.

De buitengewone wedstrijden, open voor levende kunstenaars van het land, werden vanaf 1792 op onregelmatige tijdstippen ingericht, maar vanaf 1814 werd een akkoord afgesloten met de Academies van Brussel en Antwerpen om elk jaar om beurt een wedstrijd in te richten. Ze staan in de kunstgeschiedenis dan ook bekend als de triennale salons.

Toen Willem I in 1819 een decreet uitvaardigde voor het verlenen aan de verschillende Academies van medailles “vanwege de koning”, werden de toekenningsmodaliteiten ervan vastgelegd. Ze waren enkel bestemd voor de eerste laureaten in welbepaalde vakken. De Gentse Academie gebruikte deze penningen, samen met gegraveerde, echter ook als prijs voor haar eigen salons, tot ze daarvoor door de Overheid werd terechtgewezen.

Na de Belgische onafhankelijkheid richtten de Academies ieder jaar een vraag aan de Overheid m.b.t. het aantal medailles vereist voor de prijsuitreikingen.

In 1880 was Gent aan de beurt om haar driejaarlijks Salon te organiseren. Tot 1850 werden deze Salons ingericht door het bestuur van de Academie zelf, maar vanaf 1853 werd de inrichting toevertrouwd aan de *Société Royale pour l'Encouragement des Beaux-Arts*. Deze vereniging, die was opgericht in de schoot van de Academie, bestond voornamelijk uit oud-leerlingen en leraars van de Academie.

Het Salon van 1880 was speciaal, omdat dat jaar de 50ste verjaardag van België werd gevierd. De vieringen te Brussel voorzagen tevens in de organisatie van een grote "Tentoonstelling voor Nationale Kunst". Deze was dus een concurrent voor het Gentse Salon en vormde vooral een probleem voor de kunstenaars zelf, omdat die aan beide evenementen wilden deelnemen. Het goede nieuws was dat de regering beslist had aan het Gentse Salon gouden medailles te verlenen. Het Salon werd ook opengesteld voor buitenlandse kunstenaars, en had aldus extra troeven voor het aantrekken van deelnemers.

Het Salon ging door in het voormalig Casino, gevestigd aan de Coupure, en liep van 15 augustus tot 2 november 1880. De jury werd samengesteld uit leraars van de Belgische Academies, en eind september werden de laureaten bekend gemaakt. De 16 gouden medailles gingen naar de volgende kunstenaars: als Gentse kunstenaars: Jean Delvin, Felix Cogen en Louis Van Biesbroeck – uit Brussel werden bekroond, Isidoor Verheyden, A.J. Heymans, Mme Marie Collart en David Oyens – verder waren er Fr. Van Kuyck en André Pumot uit Antwerpen, en G. Vanderlinden uit Leuven.

De belangrijke buitenlandse bekroonden waren: Otto von Thoren (Duitsland), Aimé Morot (Frankrijk), Bastien Lepage (*idem*), Fernand Cormon (*idem*) en Auguste Rodin (*idem*), en ook Léon Pelouse uit Cernay-la-Ville (*idem*).

Gouden medailles komen slechts in geringe aantallen voor in verzamelingen, zeker vergeleken met de aanzienlijke hoeveelheid stukken in andere metalen. De reden ligt voor de hand: een gouden stuk heeft een grote intrinsieke metaalwaarde waardoor veel stukken, hetzij kort na de uitreiking, hetzij later, zijn omgesmolten.

Eén van deze 16 gouden medailles is onlangs opgedoken en is daardoor een vermelding waard. Het gaat over de medaille uitgereikt aan Felix Cogen. Deze kunstschilder, die in de uitslagen vermeld staat als Gentenaar, woonde op dat ogenblik te Brussel. Hij was geboren te Sint-Niklaas-Waas in 1838, en kreeg zijn opleiding aan de Gentse Academie van Th. Canneel en F. De Vigne. Cogen heeft een voorkeur voor portretten, historische taferelen, genre- en kusttaferelen met vissers. Hij woonde een tijdje te Brussel, vervolgens te Gent en Latem, maar vestigde zich achteraf definitief te Brussel, waar hij actief was aan de Academie van Sint-Joost-ten-Node. Hij overleed te Brussel in 1907.

Het feit dat hij in de uitslagen van het Salon wordt vermeld als zijnde een Gents kunstenaar, terwijl hij op dat moment in werkelijkheid in Brussel woonde, is mogelijk te danken aan zijn studies aan de Gentse Academie.

Hij zond drie schilderijen naar Brussel: *De zeegrasooft*, *De vissers van Koksijde* en *Vissers voor een onweer vluchtende*. Aan het Gentse Salon nam hij deel met twee schilderijen: *De Schipbreukelingen* en *Te Scheveningen*. Het was met dat eerste werk dat hij de gouden medaille wegkaapte. Naast deze appreciatie door de jury gaf ook de redactie van de *Gazette van Gent* positieve commentaar. In hun bespreking van de werken van het Salon schrijven ze op 29 augustus: “*Felix Cogen blijft bij zijne visscherstooneelen, waarin hij uitmunt. Zijn groot tafereel ‘De Schipbreukelingen’ is een geheel drama. Er worden lijken van verongelukte visschers op het strand gebracht, verschillende groepen mannen, vrouwen, oud en jong, kinderen, zijn toeschouwers der ramp. Men bidt, men weent; diepe smart staat op vele aangezichten te lezen. De schilder heeft zich weten te onthouden van alle overdrevenheid; geen groot misbaar, geene gewrongen armen. Zijn kleur is kloek, zonder naar onnatuurlijke schittering overteslaan. Hij heeft thans ook begrepen, dat in eenen klaren toon, in helder licht schilderen meer bevallen moet, dan de donkerheid, aan welke hij over drie jaren den voorkeur scheen te geven. Felix Cogen moet een voorliefde hebben voor zekere visscherstypen, want het komt ons voor, dat wij in zijne ‘Schipbreukelingen’ vooral onder de vrouwen, oude kennissen ontmoeten, die wij reeds op andere zijner tafereelen hebben gezien.*”

Ook in museumkringen bevalt het werk duidelijk. De stad Gent doet een aankoop van tien schilderijen van het Salon voor een totaal bedrag van 50.000 frank. Het werk van Cogen is hierin begrepen voor de som van 8.500 frank. Ter vergelijking: dit bedrag komt in 1880 ongeveer overeen met de prijs voor de aankoop van een middelmatige woning. Per brief van 16 september van 1880 werd Cogen van dit aanbod op de hoogte gebracht met als voorwaarde dat hij het werk niet exact mocht kopiëren. De kunstenaar ging met dit aanbod akkoord.

Zoals dit in kunstenaarskringen geregeld gebeurt, gingen andere bronnen helemaal niet akkoord met de toekenning van deze medaille. Na het salon verscheen een bespreking van de inzendingen, *Critique Raisonnée du Salon de Gand 1880*, en het werk van Cogen wordt daarbij volledig afgekeurd. Het oordeel is zodanig dat het aangewezen is enkele passages ervan letterlijk aan te halen. Als eerste negatief punt wordt vermeld dat een schipbreuk niet op die manier gebeurt: *“Dans la réalité un naufrage ne se passe pas de cette manière paisible et tranquille”* en verder: *“le peintre qui a péché si gravement contre les lois d’une conception honnête de son sujet, a commis le même mensonge dans l’exécution matérielle de sa peinture. Le dessin est lâche, le modelé sans consistance, la couleur n’est pas vivante, elle a un air de parenté avec le sucre candi et le bitume”*.

Over de personages wordt gezegd dat men mannen en vrouwen enkel kan herkennen aan hun verschillende kledij: *“tous les pêcheurs, hommes et femmes, qui fréquentent les parages explorés par Cogen, aient les traits identiques, et qu’on ne puisse distinguer leur sexe que par les habits qu’ils portent.”*

De kritiek besluit dat het werk goed zou zijn voor een brave amateur die niet de pretentie heeft om een meesterwerk te creëren.

De medaille draagt op de voorzijde de klassieke voorstelling van het hoofd van Leopold II naar rechts van de hand van Léopold Wiener; deze voorzijde is vaak gebruikt voor medailles tijdens de regering van deze vorst. De keerzijde, van de hand van Hart, toont een allegorische voorstelling met een zittende engel die een lauwerkrans vasthoudt; met zijn rechterhand schrijft hij op een rotsblok waar is ingegraveerd F. COGEN | 1880; rondom bovenaan staat er EXPOSITION GÉNÉRALE DES BEAUX-ARTS waarnaast apart is ingegraveerd À GAND.

De expliciete vermelding van de plaats wijst erop dat deze medaille ook is gebruikt voor andere tentoonstellingen van Schone Kunsten, mogelijk ook voor de grote tentoonstelling te Brussel.

Het stuk heeft een diameter van 50,5 mm en een massa van 67,7 g; het wordt hier afgebeeld op schaal 200%.

Bronnen

Gazette Van Gent van 8 augustus 1880 tot 31 oktober 1880.

Stadsarchief Gent – dossier ASK 408.

Museum voor Schone Kunsten Gent

- Dossier Salon 1880.
- Bibliotheek 1880-62 : *Critique Raisonnée du Salon de Gand 1880*, Gent 1880, p. 24-27.

H. TAYMANS, *De Penningen van de Academie voor Schone Kunsten te Gent van 1748 tot 1830*, in *Jaarboek EGMP* 2006, p. 185-236.

Le Dictionnaire des Peintres belges du XIVe siècle à nos jours, Bruxelles, 1994, p. 197.

P. PIRON, *De Belgische Beeldende Kunstenaars uit de 19de en de 20ste eeuw*, Brussel, 2000, p. 224.

E. BÉNÉZIT, *Dictionnaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs*, Gründ, 1999, deel 2, p. 566.

<http://www.unrezt.be/aca/historique2.html>